

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
Wydział Teologii

Mgr lic. Jarosław Michalczuk

**Model rodziny katolika zaangażowanego w duszpasterstwo
parafialne na przykładzie nadzwyczajnych szafarzy Komunii świętej,
akolitów i ich małżonek w archidiecezji warmińskiej**

Rozprawa doktorska
napisana pod kierunkiem
ks. dra hab. Sławomira Ropiaka, prof. UWM

Olsztyn 2023

Spis treści
Wykaz skrótów
Wstęp

Rozdział I. Rodzina oparta na fundamencie sakramentu małżeństwa

- 1.1. Ogólna charakterystyka badanych rodzin nadzwyczajnych szafarzy Komunii świętej w archidiecezji warmińskiej
- 1.2. Sakrament małżeństwa źródłem wspólnoty rodzinnej
- 1.3. Formalne wymogi stawiane rodzinie osób posługujących w liturgii
- 1.4. Katolicki ideał związku małżeńskiego
 - 1.4.1. Teologiczne podstawy miłości małżeńskiej
 - 1.4.2. Czystość, wierność i uczciwość małżeńska
 - 1.4.3. Pokonywanie kryzysów małżeńskich
- 1.5. Modlitwa jako ważny element jedności małżeńskiej

Rozdział II. Rodzina tworząca domowy Kościół

- 2.1. Ideał Kościoła Domowego
- 2.2. Świadome rodzicielstwo
 - 2.2.1. Ofiarne ojcostwo
 - 2.2.2. Macierzyństwo zakorzenione w wierze
 - 2.2.3. Rodzicielskie uczestnictwo w dojrzewaniu dzieci
- 2.3. Modlitwa domowego Kościoła
 - 2.3.1. Różne formy wspólnej modlitwy rodzinnej
 - 2.3.2. Rodzina wsłuchana w Słowo Boże
 - 2.3.3. Liturgia godzin w rodzinnym gronie
- 2.4. Rodzina wobec problemów wychowawczych
 - 2.4.1. Religijne wychowanie dzieci
 - 2.4.2. Rodzice w obliczu nowych wyzwań
 - 2.4.3. Dzieci a liturgiczna posługa ich ojca
 - 2.4.4. Poglądy rodziców na temat upominania i karcenia dzieci

Rozdział III. Rodzina a eklezjalna wspólnota akolitów i nadzwyczajnych szafarzy Komunii świętej

- 3.1. Braterska tożsamość stałych akolitów i nadzwyczajnych szafarzy Komunii świętej
- 3.2. Jednoczące elementy społeczności rodzin mężczyzn rozdających Komunię świętą
- 3.3. Permanentna formacja rodzin stałych akolitów i nadzwyczajnych szafarzy Komunii świętej
- 3.4. Alternatywna formacja nadzwyczajnych szafarzy Komunii świętej i ich żon
- 3.5. Relacja rodziny z księdzem proboszczem

Rozdział IV. Rodzinne świętowanie niedzieli zakorzenione w Eucharystii

- 4.1. Przygotowanie w rodzinie do niedzieli
- 4.2. Wspólne uczestnictwo w niedzielnej Eucharystii
 - 4.2.1. Wzorowy ideał a rzeczywistość
 - 4.2.2. Dylematy wspólnego udziału w Eucharystii
- 4.3. Służba bliźnim w dynamice rodzinnego życia
- 4.4. Korelacja parafialnej posługi z domowymi obowiązkami
- 4.5. Kwestia zagospodarowania wolnego czasu

Rozdział V. Rodzina wobec zewnętrznego świata

- 5.1. Szanse i trudności na styku świeckich zadań oraz posługi duszpasterskiej
- 5.2. Integracja aktywności zawodowej i religijnej żon nadzwyczajnych szafarzy Komunii świętej i akolitów stałych
- 5.3. Praca zawodowa miejscem świadectwa życia chrześcijańskiego
- 5.4. Życie towarzyskie według zasad kultury chrześcijańskiej
- 5.5. Postawa świeckich szafarzy Komunii świętej i ich małżonek w obliczu perspektywy stałego diakonatu

Zakończenie

Bibliografia

Streszczenie

Aneks (ankiety, wykaz wykresów)

Streszczenie

Model rodziny katolika zaangażowanego w duszpasterstwo parafialne na przykładzie nadzwyczajnych szafarzy Komunii świętej, akolitów i ich małżonek w archidiecezji warmińskiej

Słowa klucze:

rodzina, małżeństwo, nadzwyczajny szafarz Komunii świętej, akolita, laikat, archidiecezja warmińska

Zjawisko pojawienia się świeckich mężczyzn rozdających Komunię świętą w parafiach archidiecezji warmińskiej stało się bezpośrednią inspiracją do powstania niniejszej dysertacji. Głównym obszarem podjętych badań są rodziny, których ojcowie zaangażowali się w posługę do niedawna wykonywaną przez kapłanów lub diakonów. Specyfiką powyższej pracy naukowej było podjęcie problematyki rodzinnej osób posługujących przy ołtarzu.

Osiągnięciem wykonanej pracy jest zainicjowanie badań nad rodzinami, w których mężczyźni aktywnie angażują się w posługę liturgiczną. W wyniku badań starano się uzyskać odpowiedzi na pojawiające się pytania na styku małżeństwa, liturgii, postawy i posługi świeckich wobec Komunii świętej. Rezultaty, w postaci postulowania wniosków do formacji aktywnego laikatu, osiągnięto dzięki refleksji nad nauczaniem Kościoła i konfrontacji teologicznych treści z życiowym doświadczeniem samych zainteresowanych posługą i ich małżonkami.

Niezwykle cennym materiałem badawczym są oddzielne odpowiedzi respondentów zarówno mężczyzn i kobiet, bo one uświadamiają pewną ich odrębność mentalną, jaką wprowadzają do małżeństwa. Ich dodatkowe uściślenia i komentarze dopisywane w ankietach naświetlają dużą złożoność problemów małżeńskich, z którymi spotykają się świeccy, nadzwyczajni szafarze Komunii świętej i akolici stali, w odróżnieniu od prezbiterów żyjących w celibacie.

Oryginalnością powyższej dysertacji jest docenienie piękna i bogactwa sakramentalnej rzeczywistości stanu świeckiego z jego rodzinną tożsamością i

uwarunkowaniami. Mężczyźni rozdający Komunię świętą w kościołach archidiecezji warmińskiej wyróżniają się pobożnością i umiłowaniem życia liturgicznego, szczególnie pobożnością eucharystyczną. U dużej części z nich, podejmowana posługa rozdawania Komunii świętej jest dodatkowym czynnikiem do pielęgnowania osobistego życia wewnętrznego. W pewnym stopniu przekłada się to na ich funkcjonowanie w rodzinie oraz postrzeganie w społeczeństwie.

Opracowany temat, dotyczący rodziny katolika zaangażowanego w duszpasterstwo parafialne, jest natomiast przyczynkiem i inspiracją do dalszym badań obejmujących obszar Kościoła rzymskokatolickiego w całej Polsce.

Wartość wykonanej pracy wyraża się w jej pogłądowej prezentacji wielości zjawisk, koniecznych do uwzględnienia przy kościelnej formacji laikatu zaangażowanego religijnie, tak aby mógł owocnie wykorzystać swój potencjał.

Dodatkowym walorem, uzyskanym w powyższej rozprawie, jest jej charakter teologiczny, naświetlający kontekst Bożego objawienia i katolickiego depozytu wiary w konkretnym życiu wybranej grupy, którą łączy soteriologiczny porządek urzeczywistniany w Eucharystii, małżeństwie i świadectwie osób świeckich.

W oparciu o wyniki badań wyłonił się ogólny, dominujący model rodziny nadzwyczajnego szafarza Komunii świętej, w tym i akolity świeckiego w archidiecezji warmińskiej. Większość tych rodzin mieszka w parafiach na terenie małych miast i wiosek. Wszystkie badane małżeństwa są sakramentalne obrządku rzymskokatolickiego. Są to w dużej mierze rodziny wielodzietne, posiadające od trzech i więcej dzieci. Większość mężczyzn jest dojrzałych wiekowo po 40 roku życia. Zbliżony wiek posiadają ich żony. W większości rodzin małżonkowie (przynajmniej jedno z nich) legitymują się wykształceniem wyższym lub średnim o profilu świeckich zawodów (jest też nie duża grupa teologów). Małżonkowie cenią sobie katolicki ideał małżeństwa, a w nim czystość, wierność i uczciwość małżeńską. W pokonywaniu kryzysów małżeńskich bardziej polegają na własnych siłach i specjalnie nie darzą zaufaniem instytucji wspierających rodziny. U nieznaczej części kobiet dostrzega się przekonanie o skuteczności przemocy psychicznej i wartości kłótni małżeńskich.

Raczej dostrzega się przeważające przekonanie o małej wartości małżeńskiej modlitwy jako skutecznego środka w budowaniu jedności rodzinnej. Wprawdzie z różną częstotliwością małżonkowie modlą się wspólnie, ale też stosunkowo duża grupa małżeństw preferuje osobny styl modlitwy, w tym także za współmałżonka.

Poza małżeństwami po formacji w Ruchu Światło-Życie jest mała świadomość godności i zadań rodziny jako Kościoła domowego. W większości wypowiedzi mężczyźni podkreślają wpływ posługi liturgicznej na wzrost ich ojcowskiej ofiarności. Natomiast stosunkowo duża część kobiet zdaje się nie dostrzegać u siebie i u swych mężów związku między religijnym zaangażowaniem a odpowiedzialnym rodzicielstwem.

Modlitwa w domowym Kościele jest zróżnicowana. W regularnym czytaniu i rozważaniu Słowa Bożego zdecydowanie prym wiodą mężowie. Podobnie mężczyźni częściej od kobiet regularnie modlą się Liturgią godzin. Kobiety preferują inne formy modlitw wyrosłych na gruncie pobożności ludowej.

Do niezwykle ważnych problemów rodzinnych, które zasygnalizowano w dysertacji, to złożone procesy wychowawcze. Wskazano na religijne wychowanie dzieci w rodzinie i zasygnalizowano zjawiska towarzyszące rodzicom mierzącym się z nowymi wyzwaniami, jakie niesie współczesny świat oraz liturgiczna posługa ojca. Starano się przybliżyć poglądy rodziców na temat czym żyją ich dzieci i w jakim stopniu prowadzą dojrzałe życie moralne.

W niniejszej dysertacji wypracowano pewien zarys katolickich rodzin w kontekście eklezjalnej wspólnoty akolitów i nadzwyczajnych szafarzy Komunii świętej. Scharakteryzowano braterską tożsamość stałych akolitów i nadzwyczajnych szafarzy Komunii świętej i wskazano na elementy jednoczące społeczność rodzin tych mężczyzn. Dokonano opisu permanentnej i alternatywnej formacji rodzin stałych akolitów i nadzwyczajnych szafarzy Komunii świętej w archidiecezji warmińskiej. Zasygnalizowano dobre i prawidłowe relacje rodzin z duchowieństwem.

Pozytywnym wkładem w teologię świętowania niedzieli należy blok zagadnień ukazujących złożoność rodzinnego funkcjonowania. Wskazano na

przygotowanie w rodzinie do Dnia Pańskiego, skonfrontowano ideał wzorowego, wspólnego uczestnictwa w niedzielnej Eucharystii z rzeczywistością i trudnościami w realizacji. Przedstawiono opinie małżonków o wzajemnym oddziaływaniu służby bliźnim na dynamikę rodzinnego życia. Omówiono zjawisko korelacji parafialnej posługi z domowymi obowiązkami i kwestią zagospodarowania wolnego czasu.

Do merytorycznych treści niniejszej dysertacji należy też sfera szans i trudności nadzwyczajnych szafarzy Komunii świętej i ich rodzin w procesie świadczenia chrześcijańskim życiem i ewangelizacji na styku pracy zawodowej oraz posługi duszpasterskiej. W celu uzyskania optymalnych wyników badań uwzględniono optykę kobiet, ukazując żony świeckich szafarzy Komunii świętej, jako osoby aktywnie uczestniczące w kształtowaniu ich najbliższego środowiska. Scharakteryzowano ich prace, uwzględniając też zaangażowanie zawodowe. Zankietowano życie towarzyskie rodzin nadzwyczajnych szafarzy Komunii świętej i akolitów stałych w kontekście zasad kultury chrześcijańskiej. Na koniec omówiono odpowiedzialne i ostrożne postawy zarówno mężczyzn, jak i poglądy ich żon wobec ewentualnej perspektywy podjęcia nowych zadań wynikających z diakonatu stałego.

Zaprezentowane opracowanie sygnalizuje konieczność kontynuacji badań o podobnym charakterze, gdyż problematyka rodziny, w której ojciec jest czynnie zaangażowany w życie duszpasterskie swojej parafii, domaga się systematycznej refleksji.